

Vergaderjaar 1990-1991

16 447

Gezondheids- en welzijnswet voor dieren

Nr. 73

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 22 oktober 1990

Alvorens de plenaire behandeling van dit wetsvoorstel in tweede termijn aan te vangen gaf de vaste Commissie voor Landbouw en Natuurbeheer er de voorkeur aan na ontvangst van de brief van de minister van 11 mei 1990 (16 447, nr. 69), waarin het regeringsstandpunt met betrekking tot ingediende amendementen is neergelegd, en de vijfde nota van wijziging (16 447, nr. 70), nog een schriftelijke gedachtenwisseling met de regering aan te gaan. Voorts besloot zij de voortzetting van het plenaire debat te doen vooraf gaan door een uitgebreide commissievergadering, die op 29 oktober 1990 zal plaatsvinden.

16 447, nr. 69

Vraag

(reactie amendementen 23/63)

Wordt ten aanzien van genetische modificatie bij dieren een overgangsfase overwogen? Zo ja, kan nader worden uiteengezet hoe deze er in globale termen uit komt te zien?

CDA-fractie

Vraag

Wat is uw reactie op de voorstellen in amendement nr. 63 onderdelen II-IV betreffende het toepassen van biotechnologische technieken bij dieren en het toedienen van stoffen met het doel het functioneren van een dier te veranderen? Waarom is dit niet overgenomen, conform de formulering bij andere argumenten dat dit verboden moet worden, met de mogelijkheid uitzonderingen toe te staan?

Groen Links-fractie

Antwoord

Artikel 37v bis betreffende de genetische modificatie bij dieren blijft, zolang een aparte wet terzake van genetische gemodificeerde organismen nog niet tot stand is gekomen, gehandhaafd. Dat betekent dat op grond van artikel 37v bis een algemene maatregel van bestuur

terzake van de genetische modificatie bij dieren zal worden voorbereid. Op zich ben ik voorstander van het principe van een verbod behoudens uitzonderingen. In het interdepartementaal overleg dat over een aparte wet plaatsvindt, wordt dat standpunt ook uitgedragen. Zolang dat overleg niet is afgerond, acht ik het echter niet opportuun, om vooruitlopend op de uitkomsten daarvan, thans dat principe in het onderhavige wetsvoorstel vast te leggen.

Vraag

De leden van de fractie van D66 zouden gaarne een duidelijke uiteenzetting ontvangen bij de vraag op welke EG-rechtelijke problemen een importverbod stuit van dieren die in het buitenland aan ernstig lijden hebben blootgestaan (amendement nr. 57, artikel 76).

D66-fractie

Antwoord

In het intra-communautaire handelsverkeer zijn invoerverboden ingevolge het communautaire recht slechts onder zeer bijzondere omstandigheden toegestaan en te rechtvaardigen. In artikel 36 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap worden als rechtvaardigingsgronden genoemd de bescherming van de openbare zedelijkheid, de openbare orde, de openbare veiligheid, de gezondheid en het leven van personen, dieren en planten. Artikel 36 moet volgens vaste rechtspraak van het Hof van Justitie restrictief worden uitgelegd. Een invoerverbod voor dieren die in het buitenland aan ernstig lijden hebben blootgestaan, kan op geen van de hiervoor genoemde gronden worden gerechtvaardigd. Dit geldt te meer omdat de dieren het lijden reeds hebben ondergaan en afkomstig zijn uit Lid-Staten waar geen nationale regels gelden die het lijden en het vervoer van deze dieren verbieden. Een invoerverbod zal dan ook worden geïnterpreteerd als een niet gerechtvaardigde handelsbelemmering.

16 447, nr. 70

Vraag

Wil de minister, nu nog steeds niet duidelijk in het derde nader gewijzigd voorstel van wet tot uitdrukking wordt gebracht welk wettelijk regime van toepassing is op zich in een leefnet bevindende vissen, nader uiteenzetten hoe artikel 84c zich verhoudt tot het bepaalde in artikel 1 (definitie van dier)? Hoe staat de minister tegenover de gedachte om – ter vermijding van ieder misverstand – de definitie van «gehouden vis» met zoveel woorden in artikel 1 op te nemen?

PvdA-fractie

Antwoord

De Visserijwet ziet zowel op het vangen van vis als op, in enkele gevallen vissen die worden gehouden. Zo kunnen ingevolge artikel 2b ter voorkoming of bestrijding van ziekte onder vis regelen worden gesteld niet alleen ten aanzien van de uitoefening van visserij maar ook ten aanzien van het kweken, voor handen hebben etc. van vis. De Visserijwet kent slechts welzijnsbepalingen voor zover het het vangen van vis betreft. Ingevolge artikel 2c is het immers verboden vis te bedwelmen of te doden met bepaalde aan te wijzen middelen. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen gehouden en niet-gehouden vis. De reden dat de welzijnsbepalingen ter zake van het vangen in de Visserijwet zijn ondergebracht, is gelegen in het feit dat op deze wijze alle voor het vangen relevante wettelijke bepalingen in één wettelijk regime te maken,

hetgeen de duidelijkheid ten goede komt. Voor de overige welzijnsaspecten biedt de Visserijwet geen kader maar biedt het onderhavige wetsvoorstel het instrumentarium. De in het wetsvoorstel neergelegde bepalingen hebben immers evenzeer hun belang voor gehouden vis, want vis valt ook onder de definitie van artikel 1. Daarin is het begrip *dier* immers niet beperkt tot b.v. alleen warmbloedige dieren. Alle dieren, ook koudbloedige, vallen daar onder. De enige beperking die is gebracht, is dat het ten algemene om gehouden dieren moet gaan. Door vis apart te definiëren worden juist misverstanden in het leven geroepen, omdat dan twijfel kan ontstaan over de uitleg van het begrip *dier*. Voorts zouden alle bepalingen in het wetsvoorstel die betrekking hebben op dieren steeds met zoveel woorden moeten worden aangevuld met vissen. Dit is een nogal omslachtige methode.

Artikel 84c behelst een terugtrekingsbepaling, voor zover de Visserijwet een basis voor de gewenste regelgeving biedt. Regels met betrekking tot het welzijn van vis in een leefnet kunnen niet op grond van de Visserijwet worden gesteld. Daartoe biedt, indien zulks gewenst is, artikel 37b op grond waarvan regelen worden gesteld omtrent het houden, een basis.

Vraag

Wil de minister nader uiteenzetten op grond van welke bepalingen opsporingsambtenaren bevoegd zijn een zich in de feitelijke macht van de eigenaar/bezitter bevindend *dier* voer, drinken, diergeneeskundige verzorging te verschaffen, indien uitstel daarvan op grond van de ernst van de situatie waarin het *dier* zich bevindt een directe bedreiging vormt voor de gezondheid en/of welzijn van het *dier*?

PvdA-fractie

Antwoord

Ingevolge de artikelen 37c en 37d is de houder van een *dier* verplicht een *dier* de nodige verzorging te verlenen. Indien een houder deze verplichting niet nakomt, pleegt hij een strafbaar feit. De opsporingsambtenaren kunnen terzake daarvan procesverbaal opmaken. Daarbij biedt het strafrechtelijk kader zoals vastgelegd in het Wetboek van Strafrecht (onder meer in de artikelen 33a en 36c) en het Wetboek van Strafvordering (onder meer in de artikelen 94 en 134), voldoende mogelijkheden ter zake van inbeslagname van dieren om, indien de ernst van de situatie daartoe aanleiding geeft, dieren direct aan de beschikkingsmacht van de houder te onttrekken waarna het *dier* de nodige verzorging kan worden verschaft.

Vraag

Wil de minister, nu hij in zijn antwoord tijdens de eerste termijn van de plenaire Kamerbehandeling (april 89) heeft uitgesproken dat er met de intrekking – ex artikel 88 – van een aantal wetten geen «lacune» in de regelgeving zal ontstaan, omdat immers de verplichting om vóór 1-1-90 amvb's tot stand te brengen, blijft bestaan, aangegeven in hoeverre aan deze verplichting is voldaan?

PvdA-fractie

Antwoord

De vraag berust kennelijk op een misverstand. De bedoelde verplichting om vóór 1-1-90 een algemene maatregel van bestuur tot stand te brengen, betreft de verplichting ingevolge artikel 4, eerste lid, van de Wet houdende vaststelling van minimumeisen voor het houden van legkippen (Stb. 1984, 272) voor bedoelde datum een algemene

maatregel van bestuur tot stand te brengen waarin nieuwe normen voor de huisvesting van legkippen worden vastgesteld. Deze verplichting is gestand gedaan. Op 18 december 1989 is de betreffende algemene maatregel van bestuur, het Besluit huisvesting legkippen, tot stand gebracht. Thans is bij de Tweede Kamer een wetsvoorstel in behandeling waarin de datum van inwerkingtreding van dat besluit wordt geregeld (Kamerstukken II 1989-1990, 21 440, nr. 1). Voor de uitvoeringsvoorschriften op grond van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren geldt geen verplichting om deze voor een bepaalde datum vast te stellen. Wel zullen deze voorschriften zo snel mogelijk worden vastgesteld. Daarvoor wordt verwezen naar het ingediende tijdschema (kamerstukken II, 1989-1990, 16 447, nr. 69). Om te voorkomen dat bestaande wetgeving niet eerder vervalt dan het tijdstip waarop de nieuwe uitvoeringsvoorschriften in werking treden, zal gebruik worden gemaakt van de in artikel 89 geboden mogelijkheid voor een gedifferentieerde inwerkingtreding van de verschillende bepalingen van het wetsvoorstel.

Vraag

Worden in de huidige rechtspraak onrechtmatige daadzaken door de kantonrechter behandeld? Waarom kan dit niet voor dierenwelzijnzaken? Waarom stelt u dat een dergelijke regeling het leerstuk «onrechtmatige daad» en «burgerlijke rechtsvordering» doorkruist?

Groen Links-fractie

Vraag

Kan worden gemotiveerd waarom een regeling ten aanzien van verdere onrechtmatige daad in het kader van deze wet, waarbij de kantonrechter de aangewezen instantie is, niet wenselijk zou zijn?

SGP-fractie

Antwoord

Ingevolge het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering behoren procedures terzake van onrechtmatige daad tot de competentie van de rechtbank en niet tot de competentie van de kantonrechter, tenzij het een schadevergoedingsprocedure tot een bedrag van f 5.000 betreft. Het onderbrengen van acties uit onrechtmatige daad terzake van dierenwelzijnzaken bij de kantonrechter zou deze burgerlijke rechtsvorderingssystematiek doorkruisen. Overigens wordt opgemerkt dat het voorstel om acties uit onrechtmatige daad bij de kantonrechter onder te brengen zou vooruitlopen op het regeringsvoornemen met betrekking tot de reorganisatie van de rechterlijke macht, waarbij voorzien is in de integratie van de kantongerechten en de rechtbanken. De Minister van Justitie heeft bij brief van 22 juni 1990 aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal (Kamerstukken II, 1989-1990, 21 408 en 21 206, nr. 3) aangegeven dat de integratie van de kantongerechten voorzien is in de tweede fase van de herziening van de rechterlijke macht, die op 1 januari 1995 haar beslag dient te krijgen.

Vraag

(artikelen 81d en 84c van het derde nader gewijzigd voorstel van wet)

Is het u bekend dat er zogenaamde «rally-viswedstrijden» gehouden worden waarbij vissers kunnen gaan vissen waar ze willen en de vis aan het eind van de wedstrijd wordt gewogen, en alle vis doodgaat? Is het u bekend dat daarbij alleen al in de stad Groningen jaarlijks zo'n 16.000 kilo zoetwatervis met containers wordt afgevoerd? (Nieuwsblad van het Noorden, 19-8-89). Is het op grond van bestaande wetgeving mogelijk hier tegen op te treden? Kan op grond van de voorstellen in de nieuwe

wet opgetreden worden tegen deze praktijken? Kan dat wel als amendement 51 wordt overgenomen?

Groen Links-fractie

Antwoord

Mij is bekend dat er zogenaamde rally-viswedstrijden worden gehouden. Bij dergelijke wedstrijden verspreiden de deelnemers zich vanuit een centrale plaats naar verspreid liggende wateren. Gedurende een bepaalde tijd dient zoveel mogelijk vis te worden gevangen. Vervolgens wordt de vis vervoerd naar de centrale plaats teneinde te worden gewogen. Het welzijnsprobleem kan vooral daarin zijn gelegen dat de vis na gevangen te zijn, onnodig lang lijdt alvorens deze doodgaat. Hiernaar is echter nog onvoldoende onderzoek verricht. De noodzaak daartoe zal worden nagegaan. Indien overigens sprake zou zijn van onnodig lijden, dan valt een dergelijke handelswijze onder de algemene verbodsbepaling van artikel 37c van het wetsvoorstel. Amendement 51 is zoals uit de beantwoording van de desbetreffende vraag over de werkingssfeer van het wetsvoorstel over gehouden vis blijkt, overbodig.

Vraag

(artikel 1, tweede lid, van het derde nader gewijzigd voorstel van wet)

Kan met enkele voorbeelden vanuit de praktijk aangegeven worden wat met dit artikel wordt bedoeld.

VVD-fractie

Antwoord

Als praktijkvoorbeeld kan worden genoemd de (internationale) handel in diepgevroren embryo's van koeien. Artikel 1, tweede lid, biedt de mogelijkheid om terzake uit een oogpunt van gezondheid en welzijn van dieren regelen te stellen. Zo zullen uit veterinair oogpunt terzake voorschriften worden gesteld ter uitvoering van de Richtlijn van de Raad van 25 september 1989 nr. 89/556/EG tot vaststelling van veterinair-rechtelijke voorschriften voor het intracommunautaire handelsverkeer in embryo's van als huisdier gehouden runderen en de invoer daarvan uit derde landen (Pb.EGL 302).

Vraag

(onderdelen C en N, vijfde nota van wijziging)

Waarom worden regels omtrent het houden van dieren beperkt tot bepaalde diersoorten (of categorieën daarvan) en bepaalde categorieën houders van dieren?

SGP-fractie

Antwoord

Bij vijfde nota van wijziging is het facultatieve karakter van een groot aantal bepalingen gewijzigd in een verplichting tot het stellen van regelen. Gelet hierop is het noodzakelijk te kunnen differentiëren in diersoorten of categorieën daarvan en in categorieën van houders van dieren. Het is immers niet mogelijk regelen te stellen die tegelijkertijd toepasselijk zijn op alle diersoorten of op alle houders van dieren. Bovendien zullen de te stellen regelen in het merendeel toegespitst dienen te worden op specifieke diersoorten of categorieën daarvan dan wel op specifieke categorieën van houders. Indien geen differentiatie mogelijk zou zijn, zouden de te stellen voorschriften noodgedwongen vaag en algemeen van karakter dienen te zijn.

Vraag

(onderdelen C en N, vijfde nota van wijziging)

Kan worden aangegeven waarom de aanhef van artikel 7 en artikel 37b, eerste lid, niet naadloos op elkaar aansluiten?

SGP-fractie

Antwoord

Artikel 7 biedt de basis om regelen te stellen ter bescherming van de gezondheid van dieren die bedrijfsmatig worden gehouden. De op grond van artikel 7 te stellen voorschriften zijn derhalve gericht tot bepaalde categorieën ondernemers. Artikel 37b biedt de basis om uit een oogpunt van welzijn van dieren voorschriften te geven voor het houden van dieren van bepaalde soorten van dieren of categorieën daarvan. Deze op grond van artikel 37b te stellen voorschriften zullen in beginsel voor alle houders van die dieren gelden. Differentiatie naar categorieën van houders is daarbij niet noodzakelijk.

Vraag

(artikel 37a bis van het derde nader gewijzigd voorstel van wet)

Wat zijn resultaten van het onderzoek naar welzijn van dieren in de pelsdierfokkerij? Geven deze aan dat er geen problemen zijn met betrekking tot het welzijn van deze dieren?

Groen Links-fractie

Antwoord

Zoals bij de behandeling bij de begroting van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij in de Tweede Kamer (Handelingen II, 1989-1990, nr. 016) is aangegeven, vindt op het Spelderholt onderzoek plaats naar welzijn van dieren in de pelsfokkerij. Recentelijk is door het Spelderholt gepubliceerd over de huisvesting van pelsdieren: «Een beoordeling van huisvestings- en mestafvoersystemen op aspecten van milieu, gezondheid en welzijn, arbeidsomstandigheden en economie» (publicatie no. 523). Uit dat onderzoek blijkt dat in thans gangbare huisvestingssystemen nog verbetering ten aanzien van het welzijn gewenst en mogelijk is. Het onderzoek daaromtrent wordt dan ook voortgezet. Zodra dat onderzoek terzake van welzijn normen oplevert, zullen deze op grond van het onderhavige wetsvoorstel worden vastgelegd. Ik stel mij voor om, tot het tijdstip waarop concrete normen bij algemene maatregel van bestuur kunnen worden vastgesteld, het systeem van preventieve toetsing te laten gelden voor huisvestingssystemen voor pelsdieren of aangewezen onderdelen van dan wel voor voorzieningen binnen deze huisvestingssystemen.

Vraag

(onderdelen O, vijfde nota van wijziging)

Wat is met betrekking tot de handhaving door het Openbaar Ministerie het essentiële verschil tussen de voorgestelde tekst en het amendement-Tommel op stuk nr. 53?

SGP-fractie

Antwoord

Artikel 37c, eerste lid, vormt een vangnet-bepaling in het wetsvoorstel. Het gaat hier om een uitdrukkelijke verbodsbepaling waarin de norm «de redelijkheid van het beoogde doel» mede de reikwijdte van het verbod bepaalt. Uit een oogpunt van handhaving is in overleg met het Openbaar Ministerie voor deze formulering gekozen. De handhavingsaspecten

liggen anders bij de in het amendement 53 voorgestelde formulering. Ingevolge de in het amendement voorgestelde systematiek worden allerlei handelingen ongeacht de redelijkheid van het beoogde doel verboden, waarvan vervolgens de handelingen ter bereiding van een redelijk doel worden uitgezonderd. Deze formulering is uit handhavingsoogpunt omslachtiger dan de formulering van artikel 37c, eerste lid, en biedt minder duidelijkheid. Immers in beginsel zijn in de formulering van het voorgestelde amendement alle handelingen verboden en zal steeds moeten worden bepaald of er sprake is van een uitzonderingssituatie. Overigens wordt in het amendement niet slechts een wetssystematische wijziging voorgesteld, maar tevens zijn daarin de begrippen «het pijn of letsel te veroorzaken» en «het benadelen van de gezondheid van het dier» komen te vervallen. Daarmee wordt de werkingssfeer van dit algemene mishandelingsartikel beperkt tot slechts het aantasten van het welzijn. Deze beperking acht ik niet wenselijk.

Vraag

Het was de leden van de fractie van D66 niet duidelijk op welke wijze onderdeel P van de vijfde nota van wijzigingen tegemoet komt aan amendement nr. 54, dat beoogt nadere regelen te kunnen stellen ten aanzien van vakbekwaamheid van personen die met dieren omgaan. Het via onderdeel P ingevoerde artikel 37e gaat over regelen met betrekking tot verzorging, voeding etc. van dieren.

D66-fractie

Antwoord

Het wetsvoorstel biedt naar mijn mening reeds de basis om daar waar nodig eisen te stellen aan de vakbekwaamheid van mensen, die regelmatig met dieren omgaan. Daartoe bieden verschillende artikelen mogelijkheden. Ingevolge artikel 37e zullen voor aan te wijzen categorieën houders van dieren regelen worden gesteld omtrent de verzorging, voeding, drenking, behandeling en het africhten van dieren. Deze voorschriften kunnen worden gericht op een bepaalde categorie van houders, zoals bijvoorbeeld asielhouders of dierenpensions. Daarbij kunnen vakbekwaamheidseisen worden gesteld terzake van de genoemde onderwerpen, indien zulks noodzakelijk en doelmatig worden beoordeeld. Daarnaast kunnen op grond van artikel 37n vakbekwaamheidseisen worden gesteld terzake van degenen die dieren verkopen. Ook ten aanzien van het fokken met dieren en het vervoer van dieren kunnen op grond van de artikelen 37n respectievelijk 37q vakbekwaamheidseisen worden gesteld.

Vraag

(onderdeel Q, vijfde nota van wijziging en reactie op amendement 55)

Wordt in de in art. 37f bedoelde AMvB slechts de leeftijd van het dier vastgesteld? Wordt daarbij geen rekening gehouden met omstandigheden, waarin het belang van het dier scheiding van het moederdier vereist?

CDA-fractie

Vraag

(onderdeel Q, vijfde nota van wijziging)

Is het praktisch mogelijk om voor iedere diersoort een scheidingsleeftijd te bepalen? Is het niet beter voor de diersoorten, waarvoor geen leeftijds criterium kan worden bepaald, te bepalen dat scheiding alleen is toegestaan wanneer dit niet in strijd is met de fysiologische en ethologische behoeften van het dier?

Antwoord

Ingevolge artikel 37f zullen diersoorten of categorieën van dieren worden aangewezen waarvoor het uit een oogpunt van dierenwelzijn noodzakelijk is dat die dieren pas na een bepaalde leeftijd van het moederdier mogen worden gescheiden. Bij het vaststellen van een leeftijdsgrens wordt ook rekening gehouden met omstandigheden waarin het belang van het dier scheiding van het moederdier vereist. Niet voor alle diersoorten is het vaststellen van een leeftijdsgrens noodzakelijk dan wel mogelijk. Zo zullen dergelijke voorschriften niet behoeven te worden gesteld voor vissen, reptielen etc, aangezien dat uit een oogpunt van dierenwelzijn niet noodzakelijk is. Het begrip «in strijd met fysiologische en ethologische behoeften van het dier» is te vaag voor een delictomschrijving. De voorgestelde formulering roept welhaast onoverkomelijke bewijsproblemen op. Te vrezen is dat deze een goede werking van de bepaling in de praktijk in de weg zullen staan. Gelet daarop acht ik het opnemen in het wetsvoorstel van een bepaling met een dergelijke formulering niet opportuun.

Vraag

(onderdeel R, vijfde nota van wijziging)

Valt onder deze bepaling ook het in- of aanbrengen van voorwerpen bij een dier, zoals voorgesteld in het amendement Beckers-de Bruyn (nr. 24)? Waarom is deze formulering niet overgenomen.

Groen Links-fractie/SGP-fractie

Antwoord

Het in- of aanbrengen van voorwerpen bij een dier valt onder de verboden ingrepen voor zover daarbij een deel of delen van het lichaam wordt of worden verwijderd of beschadigd. In het merendeel van de gevallen, zoals bijvoorbeeld bij identificatie van dieren door middel van het aanbrengen van merktekens, zal dat bij het in of aanbrengen van voorwerpen het geval zijn omdat daarbij het huidweefsel van een dier wordt verwijderd dan wel beschadigd. Deze ingrepen zullen overigens worden toegestaan. Gekozen is voor de formulering bedoeld in artikel 37g, eerste lid, omdat deze ruimer is dan die van het voorgestelde amendement 24. Met de gekozen formulering wordt namelijk niet alleen het in- of aanbrengen van voorwerpen behoudens de in het tweede lid van dat artikel genoemde uitzonderingen verboden, maar alle ingrepen die leiden tot verwijdering of beschadiging van een deel of delen van het lichaam van een dier.

Vraag

(onderdeel R, vijfde nota van wijziging)

Wat moet precies worden verstaan onder het nader bezien het eventueel toestaan van het verkorten van de staartwervelkolom van dieren? Waarom wordt dit niet gewoon verboden, behoudens ingrepen met medische noodzaak?

SGP-fractie

Vraag

(onderdeel R, vijfde nota van wijziging)

Zal het verkorten van de staartwervelkolom bij dieren verboden worden?

Antwoord

Over het verkorten van de staartwervelkolom is advies ingewonnen bij de Faculteit der Diergeneeskunde, de Koninklijke Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD) en de Raad van Beheer op het Kynologisch Gebied in Nederland. De adviezen voeg ik hierbij. In de adviezen wordt een onderscheid gemaakt in verschillende categorieën voor het verkorten van de staartwervelkolom, namelijk:

- a. vanwege veterinaire indicatie;
- b. vanwege bedrijfseconomische indicatie;
- c. om cosmetische redenen, met name vanwege het belang van de mens. De faculteit adviseert om ingrepen vallend onder categorie a toe te staan. Het toestaan van ingrepen vallend onder de categorie b zou volgens de faculteit moeten afhangen van de wijze waarop de ingreep wordt verricht, eventuele veranderingen in het gedrag van het dier en het nut en respectievelijk de bezwaren van de ingreep voor het dier. Zo constateert de faculteit dat de staart een duidelijke functie kan worden toegeschreven bij paarden en runderen terzake van het verjagen van insecten. Bij lammeren en biggen heeft het couperen van de staart duidelijke voordelen vanwege de preventie van ernstige parasitaire en bacteriële infecties van de staart en achterhand. In deze gevallen zou men kunnen spreken van welzijnsvriendelijke aspecten die verbonden zijn aan de ingreep. Echter, de problematiek hangt naar de mening van de faculteit in sterke mate samen met de huidige wijze van veehouderij. Op het verkorten van de staartwervelkolom om cosmetische redenen gaat de faculteit niet expliciet in.

De KNMvD komt tot het advies dat:

- ingrepen om zoötechnische of bedrijfseconomische noodzaak mogelijk moeten blijven, mits de ingrepen worden benoemd en eveneens de condities waaronder zij worden toegelaten, worden vastgelegd. Het gaat daarbij om ingrepen bij schapen, varkens en runderen;
- overwegingen van belang voor de mens onvoldoende grond vormen voor het verkorten van de staartwervelkolom bij honden, melkkoeien en paarden.

De Raad voor Beheer op Kynologisch Gebied is van mening dat het couperen van staarten van honden in vele gevallen veeleer het welzijn van de honden ten goede komt. Het zou volgens de Raad in allerlei gevallen latere kwetsuren aan de staart en ook de daaruit voortvloeiende noodzakelijke operaties aan de staart voorkomen.

Ingevolge artikel 37g is het verboden de staartwervelkolom van dieren te verkorten, behoudens ingrepen waarvoor een diergeneeskundige noodzaak bestaat en bij algemene maatregel van bestuur toegestane ingrepen. Gelet op het voorgaande ben ik voornemens slechts voor het verkorten van de staartwervelkolom een uitzondering te maken indien dat noodzakelijk is om problemen terzake van gezondheid of welzijn van dieren te voorkomen. Het gaat hierbij in ieder geval om ingrepen bij schapen en varkens. Daarbij zullen wel bij of krachtens algemene maatregel van bestuur nadere voorschriften worden gegeven omtrent de leeftijd van het dier en de condities waaronder deze ingreep mag worden verricht. Het verkorten van de staartwervelkolom alleen vanwege het belang voor de mens, dus ook vanwege cosmetische doeleinden, acht ik op zich niet langer toelaatbaar. Mij zijn thans uit een oogpunt van welzijn onvoldoende argumenten bekend om op termijn het couperen van staarten van honden en paarden nog toe te staan. Wel zal, indien het verbod van kracht zal worden, worden voorzien in een overgangsregime voor de in artikel 37h genoemde handelingen ten aanzien van dieren, waarbij zo'n ingreep is verricht voor de inwerkingtreding van de verbodsbepaling. De noodzaak tot het couperen van staarten van paarden in

verband met het zogenaamde «leidselvangen» acht ik niet aanwezig. Dat probleem kan op andere wijze worden voorkomen, bijvoorbeeld door het vlechten van de staartharen.

Vraag

In art. 371, lid 6 is geregeld dat geen preventieve toetsing zal plaatsvinden van huisvestingssystemen voor dieren van aangewezen soorten of categorieën waarvoor bij algemene maatregel van bestuur als bedoeld in het eerste lid, regels zijn gesteld omtrent hun huisvesting, tenzij in die algemene maatregel van bestuur wordt bepaald dat wel preventieve toetsing zal plaatsvinden.

1. Kan aangegeven worden voor welke diersoorten of categorieën er bij algemene maatregel van bestuur regels gesteld zullen worden omtrent de huisvesting, als bedoeld in het eerste lid?

2. Zullen, naast deelaspecten als de toebedeelde ruimte en de constructie en gebruikte materialen van stalinrichting, ook deelaspecten als voedersystemen, lichttoetreding en systemen voor de beheersing van temperatuur en luchtvochtigheid voldoende gedetailleerd bij algemene maatregel van bestuur worden omschreven?

3. In welke gevallen zal bij een algemene maatregel van bestuur, zoals bedoeld in het eerste lid, overeenkomstig de eerste regel van het zesde lid bepaald worden dat, ondanks de nadere regelgeving bij algemene maatregel van bestuur toch preventieve toetsing van de daarin geregelde huisvestingssystemen zal plaatsvinden?

4. Zal bij de totstandkoming van ontwerp-algemene maatregelen van bestuur, zoals bedoeld in het eerste lid, de dierenbescherming in een zo vroegtijdig mogelijk stadium betrokken worden?

VVD-fractie

Antwoord

1. Op dit moment worden voorschriften uitgewerkt omtrent de huisvesting van varkens en runderen, waaronder vleeskalveren. Voor legkippen is thans op grond van de Wet Tazalaar/Van Noord het Besluit huisvesting legkippen vastgesteld.

2. en 3. Onderzoek zal moeten uitwijzen of en in hoeverre voor deelaspecten als voedersystemen, luchttoetreding en systemen voor de beheersing van temperatuur en luchtvochtigheid van de betreffende diersoort bij AMvB voldoende gedetailleerde voorschriften kunnen worden gegeven. Voor zover voor onderdelen of voorzieningen geen concrete normen zijn te stellen, maar wel uit een oogpunt van dierenwelzijn regulering noodzakelijk is, kan ingevolge artikel 371, zesde lid, voor dergelijke onderdelen of voorzieningen een systeem van preventieve toetsing worden geïntroduceerd.

4. De Dierenbescherming zal bij een algemene maatregel van bestuur terzake van de huisvesting van dieren en preventieve toetsing in een zo vroeg mogelijk stadium worden betrokken.

Vraag

Met betrekking tot onderdeel W zouden de leden van de fractie van D66 graag vernemen of de preventieve toetsing van huisvestingssystemen zal gelden voor alle soorten of categorieën waarvan dieren met het oog op de productie worden gehouden.

Antwoord

In beginsel zal voor alle soorten of categorieën waarvan de dieren met het oog op de productie worden gehouden een systeem van preventieve toetsing gelden. Daarop is wel een uitzondering mogelijk. Een systeem van preventieve toetsing zal ingevolge artikel 371, zesde lid, niet gelden in het geval voor de aangewezen dieren bij algemene maatregel van bestuur regelen zijn gesteld omtrent de huisvesting. Dat neemt niet weg dat onder omstandigheden ook indien algemene normen voor het huisvestingssysteem als zodanig zijn gesteld, op onderdelen een preventieve toetsing nodig kan zijn. Tevens blijft het systeem van preventieve toetsing beperkt tot seriematig vervaardigde systemen of krachtens artikel 371 decies aangewezen seriematig vervaardigde onderdelen van dan wel voorzieningen binnen huisvestingssystemen.

Vraag

In artikel 371 ter, eerste lid, wordt «bepaald dat een huisvestingssysteem slechts wordt toegelaten» indien met redelijke zekerheid mag worden aangenomen dat het systeem geen schadelijke effecten heeft op het welzijn van dieren waarvoor het bestemd is, in een mate die niet aanvaardbaar is». Het laatste deel van deze zin roept de vraag op in hoeverre schadelijke effecten op het welzijn van dieren aanvaardbaar zijn. De leden van de fractie van D66 zouden hieromtrent gaarne worden geïnformeerd. Daarnaast zouden zij het op prijs stellen hoe zwaar bedrijfseconomische aspecten worden meegewogen. Zij vroegen zich af of het genoemde zinsdeel niet kan worden gemist.

D66-fractie

Vraag

(onderdeel W, vijfde nota van wijziging)

Is het wel juist dat bij de beoordeling van het al dan niet aanvaardbaar zijn van een huisvestingssysteem de bedrijfseconomische gevolgen worden afgewogen tegen de welzijnsaspecten?

SGP-fractie

Antwoord

Het zorgvuldigheidsbeginsel vereist dat een besluit met de nodige zorgvuldigheid wordt voorbereid en genomen. Gelet op dit beginsel is de overheid gehouden om bij het vaststellen van besluiten alle in het geding zijnde belangen tegen elkaar af te wegen. Illustratief daarvoor is de ontwikkeling van het zogenaamde etagesysteem voor legkippen. Uit welzijnsoogpunt betekent dat systeem een grote verbetering ten opzichte van het systeem van legbatterijen. Daarbij is wel een spanningsveld aanwezig ter zake van de milieu-aspecten, aangezien het etage-systeem vooralsnog minder mogelijkheden biedt om de ammoniak-emissie te beperken. Voorts hebben zwaardere eisen op het gebied van het dierenwelzijn veelal een doorvertaling in de kosten per eenheid produkt. Hoewel het niet in mijn bedoeling ligt om economische belangen te stellen boven het belang van noodzakelijke, essentiële welzijnseisen, dienen deze bij het uiteindelijke oordeel over de toelaatbaarheid eveneens te worden meegewogen.

Gelet op het voorgaande zullen naast het primaire belang van de bescherming van het welzijn van dieren, andere belangen zoals het milieubelang en economische aspecten mede in de besluitvorming omtrent toelating van een huisvestingssysteem dienen te worden betrokken.

Gezien het feit dat de tekst van artikel 371, ter, eerste lid, van het wetsvoorstel, kennelijk voor meerderlei uitleg vatbaar is, is bij zesde nota van wijziging buiten twijfel gesteld dat het meewegen van andere factoren een rol speelt bij de oordeelsvorming over de al dan niet toelaatbaarheid van huisvestingssystemen.

Vraag

In artikel 371 quater worden bestaande huisvestingssystemen toegelaten voor een nader te bepalen termijn, waarbij rekening zal worden gehouden met de economische afschrijvingstermijnen van de verschillende systemen. De leden van de fractie van D66 zouden in dit verband gaarne een opgave ontvangen van bestaande huisvestingssystemen en de hierbij behorende door de fiscus geaccepteerde afschrijvingstermijnen.

D66-fractie

Antwoord

Onder verwijzing naar de economische afschrijvingstermijnen vragen de leden van de D66-fractie naar de door de fiscus geaccepteerde afschrijvingstermijnen. Een economische afschrijvingsmethode is echter niet per definitie gelijk aan de fiscale methode. De vraag of een afschrijvingsmethode fiscaal wordt geaccepteerd moet worden beantwoord aan de hand van de maatstaven van goed koopmansgebruik met inachtneming van een bestendige gedragslijn en moet worden toegespitst op het concrete geval. De economische afschrijvingsmethode speelt daarbij onder meer een rol. In tegenstelling tot de fiscale afschrijvingstermijn kan een economische afschrijvingsmethode wel in algemene termen worden bepaald. Van belang voor deze afschrijvingstermijn is of er sprake is van een vervanging van een stalinrichting in zijn geheel, bijvoorbeeld omdat omgeschakeld wordt naar een ander systeem, of dat er slechts sprake is van een vervanging van een onderdeel van de stalinrichting in verband met veroudering of slijtage. Omschakeling naar een ander systeem kan eveneens consequenties hebben voor de benodigde stalgebouwen. De indeling van een stal kan bijvoorbeeld veranderen als gevolg van een nieuw systeem, waardoor het noodzakelijk kan zijn het stalgebouw als zodanig aan te passen of uit te breiden. Indien sprake is van een vervanging van de gehele stalinrichting zal de afschrijvingstermijn anders liggen dan bij vervanging van onderdelen. Hierna wordt een indicatief overzicht gegeven van de bedrijfs-economische afschrijvingstermijn voor stalgebouwen en inrichtingen als geheel alsmede voor onderdelen van stalinrichtingen.

1. Stalgebouwen

a. Rundveehouderij

Melkvee:	stalgebouw (steen):	30 jaar
	stalgebouw (hout):	20 jaar
	inrichting:	10-15 jaar
Vleeskalveren:	stalgebouw:	30 jaar
	stalinrichting individuele huisvesting:	10 jaar
	stalinrichting groepshuisvesting:	12 jaar
	stalgebouw:	30 jaar
Vleesvee:	inrichting:	15 jaar
	stalgebouw:	30 jaar
b. Pluimveehouderij	stalgebouw:	20 jaar
	stalinrichting:	10 jaar
slachtkuikens:	stalgebouw:	20 jaar
	stalinrichting:	10 jaar
leghennen:	grondhuisvesting:	
	stalinrichting legbatterij:	10 jaar
slachtkuiken-ouderdieren:	stalgebouw:	10 jaar
	stalinrichting:	20 jaar
c. Varkenshouderij	stalgebouw:	20-30 jaar
	stalinrichting:	10 jaar

2. Onderdelen van stalinrichting

- a. Dekvloeren, betonroosters, deuren, binnenmuren, stucadoorswerk, ventilatiekokers, ruimteverwarming, silo's: 15 jaar
- b. Geïsoleerde vloeren, metaalroosters, kunstfroosters, ventilatoren ventilatiekleppen, dakisolatie, drinkwaterinstallatie, hokinrichting, droogvoerbakken, brijbakken, vloerverwarming voermachine: 7,5 jaar

Vraag

Mogen volgens de voorgestelde bepalingen in Nederland afgekeurde systemen worden geëxporteerd naar het buitenland?

SGP-fractie

Antwoord

Ingevolge artikel 371 bis kunnen in Nederland niet goedgekeurde systemen naar het buitenland worden geëxporteerd. EEG-rechtelijk kan de uitvoer van dergelijke systemen niet worden verboden.

Vraag

(artikel 37m van het derde nader gewijzigd voorstel van wet)

Kan kort aangegeven worden wat verstaan wordt onder «methoden» in het kader van methoden van fokken.

VVD-fractie

Antwoord

Onder methoden in het kader van «methoden van fokken» wordt verstaan de wijze waarop dieren wordt gefokt. Van belang hierbij zijn de technieken of technische hulpmiddelen die worden gebruikt. Daarbij kan onder meer worden gedacht aan kunstmatige inseminatie en in vitro fertilisatie.

Vraag

(artikel 37m van het derde nader gewijzigd voorstel van wet)

Wat stelt de commissie «Ethiek en biotechnologie bij dieren» over het kloneren van embryo's van dieren? Waarom hebt u niet dit advies gevolgd en het amendement 26 overgenomen?

Groen Links-fractie

Antwoord

De Tijdelijke Commissie van advies ethiek en biotechnologie bij dieren constateert dat de klonering van embryo's één van de probleemgebieden is van biotechnologische handelingen met dieren of met genetisch materiaal van dieren, die nadere regulering behoeven. Zij adviseert daarbij het «neen – tenzij»-principe toe te passen. Terzake van het rapport van de commissie en de daarin genoemde conclusies en aanbevelingen zal ik de Tweede Kamer op korte termijn mijn standpunt kenbaar maken.

Vraag

(onderdeel X, vijfde nota van wijziging)

Waarom is niet bepaald dat regelen ten aanzien van het fokken met dieren moeten gelden voor alle diersoorten?

SGP-fractie

Antwoord

De gekozen formulering van artikel 37m maakt het mogelijk om voor die diersoorten waarvoor het gelet op de stand van onderzoek mogelijk en noodzakelijk is, uit een oogpunt van dierenwelzijn regelen te stellen omtrent het fokken met dieren. Dergelijke regelen behoeven niet voor elke diersoort te worden gesteld, bijvoorbeeld niet voor vissen, reptielen etc. Om die reden is gekozen voor de formulering dat de regelen zullen gelden voor aangewezen diersoorten of categorieën daarvan.

Vraag

(onderdeel BB, vijfde nota van wijziging)

Houden de bepalingen in dat wedstrijden met dieren, waarbij snelheid of kracht een minder grote rol spelen, toelaatbaar zijn?

SGP-fractie

Antwoord

Nee. Ingevolge artikel 37r, tweede lid, zijn namelijk in ieder geval wedstrijden waarbij de snelheid of de kracht van dieren wordt beproefd verboden, tenzij deze bij algemene maatregel van bestuur worden toegestaan. Daarnaast biedt artikel 37r, derde lid, de mogelijkheid om nadere regelen te stellen omtrent wedstrijden waarbij dieren van aangewezen soorten of categorieën daarvan worden gebruikt. Deze regelen kunnen eveneens een verbod inhouden om met bepaalde dieren bepaalde wedstrijden te organiseren of die dieren aan zulke wedstrijden te doen deelnemen. Op grond daarvan kunnen derhalve ook wedstrijden met dieren, waarbij snelheid of kracht geen rol spelen, worden verboden indien dat uit een oogpunt van dierenwelzijn noodzakelijk is.

Vraag

(artikel 75 van het derde nader gewijzigd voorstel van wet)

Wat moet verstaan worden onder «diersoort, of categorieën daarvan»?

Antwoord

Dieren worden in de wetenschap onderverdeeld in gewervelde en ongewervelde dieren. Bij gewervelde dieren kan vervolgens een volgende onderverdeling worden gemaakt:

- onderverdeling in vijf klassen: zoogdieren, vogels, vissen, reptielen en amfibieën;
- iedere klasse worden onderverdeeld in orden; (ordo);
- iedere orde wordt onderverdeeld in families (familiae);
- iedere familie wordt onderverdeeld in geslachten (genus);
- een geslacht wordt onderverdeeld in diersoorten (species);

Gelet op deze onderverdeling moet onder een «diersoort» bijvoorbeeld worden verstaan de hond (*Canis familiaris*). Daarnaast kan het wenselijk zijn om bepaalde voorschriften alleen voor bepaalde categorieën dieren binnen een diersoort te stellen. Dat is onder andere het geval bij de maatregelen die in de zesde nota van wijziging worden voorgesteld voor agressieve honden, onder andere voor de categorie honden van het pit-bull-terriër type binnen de diersoort hond. Voorts is het bijvoorbeeld mogelijk dat binnen een diersoort bepaalde categorieën wel en andere niet met het oog op de produktie mogen worden gehouden dan wel bepaalde categorieën wel en andere niet een bepaald huisvestings-systeem kennen. Om die reden wordt in de artikelen 37a bis en 37I tot en met 37I decies bepaald dat de regelen niet alleen ten aanzien van dieren van een aangewezen soort maar ook ten aanzien van aangewezen categorieën daarvan kunnen worden gesteld.

Taalkundig is het echter zuiverder om te spreken over «soorten of categorieën van dieren» in plaats van «soorten of categorieën daarvan». Gelet hierop is bij zesde nota van wijziging in de betreffende bepalingen de genoemde zinsnede gewijzigd.

Vraag

(artikel 37v bis van het derde nader gewijzigd voorstel van wet)

Waarom blijft het tweede lid a «wijzigen van het genetisch materiaal van dieren» hier staan, ondanks dat hiervoor een aparte wet komt? Wanneer zal deze wet worden aangeboden?

Groen Links-fractie

Antwoord

Artikel 37v bis betreffende de genetische modificatie bij dieren blijft, zolang een aparte wet terzake van genetisch gemodificeerde organismen nog niet tot stand is gekomen, gehandhaafd en zal worden ingetrokken bij die wet. Het wetsvoorstel genetisch gemodificeerde organismen is in voorbereiding. De indiening van dat wetsvoorstel bij de Tweede Kamer is gepland in de eerste helft van 1991.